Iğd Üniv Sos Bil Der / Igd Univ Jour Soc Sci
Sayı / No. 17, Ocak / January 2019
Makale / Article: 457-481

Çocuk Haklarının Geliştirilmesinde Çocuk Katılım Mekanizmalarının Etkinliği Üzerine Bir Örnek Olay İncelemesi: Ankara Büyükşehir Belediyesi Çocuk Meclisi Çalışmaları [a]

YASEMİN MAMUR IŞIKÇI [b]

Geliş Tarihi: 27.06.2018 | Kabul Tarihi: 16.11.2018

Öz: Yerel yönetimlerde çocukların kent yönetimindeki rolünün güçlendirilmesi ve yönetime aktif olarak katılabilmeleri amacıyla çocuk meclisleri oluşturulmaktadır. Bu araştırmanın amacı, bu mekanizmaların çocukların katılım haklarını geliştirmedeki rolünü belirlemektir. Bu amaçla, çocuk meclislerinin çocukların katılım haklarını ne düzeyde ve ne şekilde geliştirdiklerini ve çocuk haklarının geliştirilmesindeki mevcut ve muhtemel katkılarını incelemek için Ankara Büyükşehir Belediyesi (ABŞB) Çocuk Meclisi örneği ele alınmıştır. Araştırma da kullanılan veriler, doküman taraması yanında, Ankara Büyükşehir Belediyesi Çocuk Meclisi yetkilileri ve üyeleri ile yapılan mülakatlar sonucu elde edilmiştir. Araştırma, çocuk haklarının geliştirilmesinde, çocukların katılım haklarının önemine dikkat çekmesi ve bu yönde katkı sunacak bir model tanıtması açısından önem taşımaktadır. Araştırmanın sonunda ABŞB Çocuk Meclisi tarafından alınan kararların etkili olması için yeterli bir sistemin kurulamadığı, bununla birlikte çocukların katılım haklarını geliştirmek açısından olumlu özellikler taşıdığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, çocuk hakları, katılım hakları, Ankara Büyükşehir Belediyesi Çocuk Meclisi.

[a] Bu yazı, 5-7 Kasım 20117'de Düzce Üniversitesi'ndeki *Uluslararası Çocuk Hakları Kongresi*'nde sunulup tam metin yayınlanan bildirinin genişletilmiş halidir.

[b] Giresun Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü
mamurysm@gmail.com

A Case Study on the Effectiveness of Child Participation Mechanisms in the Development of Children's Rights: Ankara Metropolitan Municipality Child Council Studies

Abstract: Local governments in order to participate actively in strengthening the role of the administration and management of the city's children's children began to be formed assemblies. The purpose of this study is to determine the role of these mechanisms in improving children's participation rights. For this purpose, the example of the Ankara Metropolitan Municipality Children's Council on the existing and possible contributions of the children's councils to the extent and how they develop their children's rights and the development of children's rights are discussed. The data used in the research was obtained as a result of interviews with the Ankara Metropolitan Municipality Children's Council officials and members. The research is important in terms of the promotion of children's rights, drawing attention to the importance of children's participation rights and introducing a model that will contribute in this direction. At the end of the study, it was concluded that an adequate system could not be established in order for the decisions taken by the Children's Council of Ankara Metropolitan Municipality to be effective and that the children had positive characteristics in terms of improving their participation rights.

Keywords: Children, children's rights, participation rights, Ankara Metropolitan Municipality Children's Assembly.

© Mamur Işıkçı, Yasemin. "Çocuk Haklarının Geliştirilmesinde Çocuk Katılım Mekanizmalarının Etkinliği Üzerine Bir Örnek Olay İncelemesi: Ankara Büyükşehir Belediyesi Çocuk Meclisi Çalışmaları." *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 17 (2019), 457-481.

Giriş

Çocuk hakları kavramı, çocukların bedensel, ruhsal, ahlâksal ve düşünsel olarak iyi gelişebilme, eğitilebilme ve geleceğe hazırlanma haklarının tümü[1] olarak tanımlanmaktadır. Akyüz 'e[2] göre doğal hukukta çocuk hakları, çocuğun insan olması ve bakıma gereksinim duyması nedeniyle doğuştan sahip olduğu hakların tümüdür. Diğer bir ifade ile çocuk hakları, kanunlarda ve uluslararası sözleşmelerde ayrıntıları ile düzenlenen, belirli bir yasal güvenceye kavuşturulan haklardır.

Çocuk hakları insan haklarının ve anayasal temel hakların çocuklara da tanınmasıyla ortaya çıkmıştır. Bu bakımdan, çocuk haklarını evrensel insan haklarından bağımsız olarak ele almak mümkün değildir. Çünkü tüm dünyada insan hakları alanında yaşanan olumsuzluklar, çocukları da etkilemektedir.

Çocuk haklarına ilişkin olarak pozitif hukuka etki yapan iki temel yaklaşım vardır. Bunlardan biri "ebeveynlik" (çocuk korumacılığı-childprotectionism), diğeri ise "erkinlik" (çocuk özgürlükçülüğü-childliberationism) yaklaşımıdır. Erkinlik yaklaşımına göre, akıl sahibi her varlık, kendi kararlarını verebilmelidir. Ebeveynlik yaklaşımını savunanlara (çocuk korumacılara) göre ise; her bireyin bağımsızlığı ve yetkinliği, kendi iyiliğine olacak hallerde sınırlandırılmalıdır [3]. Buna karşın "erkinlik yaklaşımını" savunanlara göre çocuklar, özgün bir statüden sıyrılıp, yetişkinlerin sahip olduğu bütün siyasi ve sosyal haklara sahip olmalıdırlar. [4] "Korumacı paternalizme yönelik eleştirilerle güçlenen özgürleştirici hareket etkilerini 1989 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde (BMÇHS) göstermiştir.

---

[1] Ali Naim, İnan, "Çocuk Hakları Beyannamesi İlkelerinin Türk Hukuk Sistemine Etkisi", *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 44, 1968 ss. 765-778, s.202

[2] Emine Akyüz, "Çocuk Hakları Sözleşmesinin Temel İlkeleri Işığında Çocuğun Eğitim Hakkı", *Milli, Eğitim,* Temmuz-Ağustos-Eylül, 2001, ss. 24-33,s.7

[3] Tolga, Şirin, "Yeni Anayasa Taslağı ve Çocuk" Erişim Tarihi: 03.11.2011, http://tolgasirin.com.tr/Yeni%20Anayasa%20ve%20%C3%87ocuk.html+%22%C3%87ocuk+Haklar%C4%B1+Konusunda+Temel+Yakla%C5%9F%C4%B1mlari+paternalist%22&ct=clnk.

[4] Şirin, a.g.m.

Bu metnin korumacı yaklaşım ile özgürlükçü yaklaşımdan birbirini tamamlar biçimde yararlanılarak oluşturulduğu genel kabul görür."[5]

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu Tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde benimsenen sözleşme 2 Eylül 1990 tarihinde de yürürlüğe girmiştir. Türkiye'nin de içinde bulunduğu yaklaşık 142 ülke Sözleşme'te taraf olmuşladır. Ancak; Türkiye, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'yi 14 Eylül 1990 tarihinde, 43. ülke olarak 17, 29 ve 30. maddelerine çekince koyarak imzalamıştır. Bakanlar Kurulunun 9 Aralık 1994 tarih ve 4058 sayılı kararıyla onaylanan sözleşme, 11 Aralık 1994 tarihinde yürürlüğe girmiş ve iç hukuk kuralı niteliği kazanmıştır. BMÇHS, üzerinde uluslararası düzeyde uzlaşmaya varılmış standartlar ve yükümlülükleri içermektedir. Sözleşme, hiçbir ayrım gözetmeksizin bütün çocukların haklarını tanımlamaktadır. Fountain[6] , bu bağlamda Sözleşme'deki hakları, yaşama hakları (Survival Rights), gelişme hakları (Development Rights), korunma hakları (Protection Rights) ve katılma hakları (Participation Rights) olarak ayırmıştır.

Katılma hakları çocuğun toplumda aktif bir rol kazanmasına izin veren haklardır. Bunlar görüşlerini açıklama özgürlüğü, kendisini ilgilendiren konularda işleme katılma, derneklere katılma, barış içinde toplanma gibi haklardır. Bu tür haklar; çocukların düşüncelerini özgürce ifade etmelerini, demokratik karar alma süreçlerinin her düzeyinde (belediye alt yapı çalışmaları, valilik, kaymakamlık, köy, muhalle muhtarlığı, vb.) fikirlerinin değerlendirilmesini, bilgilendirilmeyi ve sosyal hayata katılımı içerir[7].

Hanson, geleneksel bakış açısı ile şekillenen korumacı (pa-

[5] Aydın Atılgan ve E. Ümit Atılgan, *Çocuk Hakları Paradigması ve Çocuk Ceza Yargılamasına Hâkim Olan İlkeler Açısından Türkiye'deki Düzenleme ve Uygulamaların Değerlendirilmesi (Rapor),* Ankara: İnsan Hakları Ortak Platformu, 2009,ss.22,24

[6] S. Fountain, It's Only Right - A Practical Guide To Learning About *The Convention On The Rights Of The Child,* UNICEF, 1993

[7] S. Fountain, a.g.e

ternalist) yaklaşımın, çocuk katılımını en alt düzeyde tuttuğunu, katılım hakkından çok korunma haklarına vurgu yaptığını; özgürleştirici ve güçlendirici yaklaşımın ise çocuğu kendi kendine karar verebilen bir varlık olarak gördüğünü ve katılım hakkını önemsediğini ifade eder[8]. BMÇHS, bu konuda özgürleştirici yaklaşımdan yana tavır almış olup, katılım hakkı üzerinde önemle durmaktadır. Katılma hakkı BMÇHS'nin 12. Maddesinde şu şekilde düzenlenmiştir;

> 1. Taraf Devletler kendi görüşlerini oluşturma kabiliyetine sahip çocuğun bu görüşleri çocuğu etkileyen her türlü meselede özgürce ifade etme hakkını temin edecek, çocuğun görüşlerine, yaşı ve olgunluğuna uygun olarak gerekli ağırlık verilecektir. 2. Bu amaçla, çocuğun, özellikle çocuğu etkileyen her türlü adli ve idari işlemde, doğrudan veya bir temsilci ya da uygun bir organ aracılığıyla, ulusal yasaların usul kuralları ile uyumlu bir şekilde, kendini ifade etme fırsatı sağlanacaktır.

BM Çocuk Hakları Komitesi, Sözleşme'nin bu maddesinin uygulanmasına büyük önem vermekte olup bu konuda üyelerin çabalarını izleyip değerlendirmek üzere, devletlerden, çocukların görüşlerinin nasıl, hangi yollardan öğrenildiğine, çocuklarla nasıl görüşüldüğüne ve çocukların dile getirdikleri şikayetlerin yasal düzenlemelerde, politikalarda ve yargı kararlarında nasıl dikkate alındığına ilişkin düzenli olarak bilgi istemektedir[9] .

Türkiye'nin de üye olduğu Avrupa Konseyi'nin yayınlamış olduğu 2016-2021 Avrupa Çocuk Hakları Strateji Belgesi de " çocuk katılımını" bu belgenin öncelikli alanlarından biri olarak kabul eder. Bireysel, ailevi, kurumsal ve politika düzeyinde karar almada çocukları dahil etmenin, çocuk haklarını gerçek-

[8] K. Hanson, K, Schools *Of Thought İn Children's Rights, Children's Rights From Below: Cross-Cultural Perspectives,* ed. M. Liebel Basingstoke: Palgrave Macmillan,2012,ss. 63–79.

[9] R. Hodgking, P.Newell, Çocuk *Haklarına Dair Sözleşme Uygulama El Kitabı*, UNİCEF, Erişim tarihi: 03.08.2016, http://www.unicef.org.tr/tr/knowledge/detail/404/cocuk-haklarina-dair-sozlesme-uygulama-el-kitabi.1998.

leştirmenin temeli olduğunu ifade eder. Buna göre Avrupa Konseyi çocuklarla ilgili standartlarının, politikalarının ve eylemlerinin gelişimi, uygulanması ve değerlendirilmesinde, her durumdaki çocukların sürece dahil edilmesini taahhüt etmektedir. Bu amaçla Avrupa Konseyi bütün üyelerini çocukların katılma hakkının uygulanması için politika ve mevzuat değişimi yapmaya teşvik etmektedir.[10]

Çocuk Haklarının Desteklenmesi ve Korunmasına İlişkin AB Kılavuz İlkeleri' ne göre de AB'nin, ortağı olan ülkelerle birlikte, BMÇHS madde 12'ye uygun olarak, çocukların karar verme süreçlerine ve onları etkileyen politikaların uygulanmasına daha etkili bir şekilde katılabilmesi için çocukları güçlendirme çalışmalarını desteklemesi gerektiği ifade edilmiştir.[11]

Diğer taraftan BMÇHS'nin 4. maddesi taraf devletleri, bu Sözleşmede tanınan hakların uygulanması amacıyla gereken her türlü yasal, idari ve diğer önlemleri almakla yükümlü tutulmuşlardır. Türkiye'nin imza attığı bu uluslararası sözleşmelerin bir yükümlülüğü olarak özellikle 2000'li yılların başından itibaren her düzeyde bir örgütlenme akımı başlatılmıştır. Katılım hakları konusunda ulusal düzeyde gerçekleştirilen çalışmaların başında "Ulusal Çocuk Forumları" gelmektedir. 2000 yılından beri 20 Kasım'da düzenlenmekte olan Çocuk Forumlarının eylem planları Türkiye genelinde 81 ilde Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'ne bağlı olarak faaliyet göstermekte olan Çocuk Hakları İl Komiteleri tarafından uygulanarak sonuçları raporlanmaktadır.

Çocukların katılım hakkını düzenleyen başka bir mekanizma da Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri'dir. Demokratik ilke ve değerlerin yaşanılarak öğretilmesini sağlamak için,

[10] Erişim tarihi: 08.08.2016, https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:sMKM8ZLcw1gJ:https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/uploads/pages/cocuk-haklari/ak-2016-2021-cocuk-haklari-strateji-belgesi-turkce.pdf+&cd=24&hl=tr&ct=clnk&gl=tr.

[11] Erişim tarihi: 08.08.2016, https://www.avrupa.info.tr/sites/default/files/2017-04/EU%20Guidelines%20Rights%20of%20Child_v5e.pdf.

Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi (DEOMP) 2004-2005 öğretim yılından itibaren tüm ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında uygulanmaya başlanmıştır. Bunun dışında çocuklar, TBMM'de duyarlılık oluşturulması çalışması yürütmek amacı ile 18 Kasım 2008 tarihinde kurulan[12] Çocuk Hakları İzleme Komitesi'nin kendileri için oluşturdukları internet sitesi aracılığı ile yasama organı üyeleri ile iletişim kurabilmekte sorunlarını ve görüşlerini aktarabilmektedirler.

Son zamanlarda TBMM Çocuk Hakları İzleme Komitesi ve bazı kamu ve kuruluşlarının internet sayfalarında da çocuklara yönelik sayfalar yapıldığı ve bu sayfalarda direkt çocuklara hitap edildiği, çocuklara bu kurumların işleyişi hakkında bilgi verildiği, şikayetlerinin ve isteklerinin alındığı görülmektedir.[13]

Yerel yönetimler de çocukların katılımını güçlendirecek yapılar oluşturma yönünde harekete geçmişlerdir. 2006 yılında yürürlüğe giren ve 2009 yılında değişikliğe uğrayan Kent Konseyi Yönetmeliği, kent konseylerinin çalışma usul ve esaslarını düzenlerken kent konseylerinin görevleri arasına "Çocukların, gençlerin, kadınların ve engellilerin toplumsal yaşamdaki etkinliklerini arttırmak ve yerel karar alma mekanizmalarında aktif rol almalarını sağlamak," maddesini de eklemiştir.[14] Böylece yerel yönetim teşkilatlarında, çocukların kent yönetimindeki rolünün güçlendirilmesi ve yönetime aktif olarak katılabilmeleri amacıyla çocuk meclisleri oluşturulmaya başlanmıştır. Kent yönetimi ile ilgili kararların alınmasında çocukların da söz sahibi olmasını amaçlayan bu oluşumlar, çocuk hakları algısının geliştirilmesi açısından önemli bir adımı oluşturmaktadır. Bu yönü dolayısıyla çocuk meclisleri incelenmeye değer bir ilgiyi

[12] TBMM Çocuk Hakları İzleme Komitesi Kuruldu Haberi, Erişim tarihi: 05.06.2016,
https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/haber_portal.aciklama?p1=72943

[13] Y. Mamur Işıkçı," Demokratik Kültür ve Milletvekili Seçilme Yeterliliği: Türkiye On Sekiz Yaşındaki Milletvekillerine Hazır Mı?", *OÜSOBİAD Ordu Üniversitesi Sosyal Araştırmalar Dergisi* Temmuz Sayısı, 2015, ss. 523-553

[14] Kent Konseyleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, Erişim tarihi: 08.09.2016,
http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/06/20090606-9.htm.

hak etmektedirler.

Bu yönü ile bu meclisler değişik araştırmalara konu olmuşlardır. Hareket, Çağlayan ve Dündar [15] çocuk meclisi üyesi çocukların, çocuk haklarına ilişkin algılarının gelişimi ve değişimi ile çocuk meclisinde gerçekleştirilen uygulamalar arasındaki ilişkiyi ortaya koyma amacı ile gerçekleştirdikleri çalışmalarında, çocuk meclisi uygulamalarının çocuk hakları bağlamında; kendilik algısına ilişkin gelişimde, bazı yaşam becerilerinin gelişiminde etkili olduğu belirtilmiştir. Erbay (2012)[16] çalışmasında çocuk meclislerinin birçok özne tarafından göstermelik yapılar olarak nitelendirildiğini belirtmiştir. Yalçınkaya ve Azrak (2016)[17] Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çocuk meclislerine ilişkin görüşlerini ortaya çıkarabilmek için araştırma yapmışlardır. Bu çalışmalarında öğretmenler genel olarak çocuk meclislerini olumlu bulduklarını, bu yapıların çocukların demokrasi bilincini geliştirdiklerini, çocukların katılım hakkını kullanmaları için bir fırsat olduğu, bunun yanı sıra çocuk meclislerinin tam olarak uygulanmadığı ve sayısının yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Bu araştırma da çocuk meclisi mekanizmalarının çocukların katılım haklarını geliştirmedeki rolünü irdelemektedir.

1. Amaç

Bu araştırmanın amacı, çocuk meclisi mekanizmalarının çocukların katılım haklarını geliştirmedeki rolünü irdelemektir. Bu amaçla araştırmada, çocuk meclislerinin çocukların katılım haklarını ne düzeyde ve ne şekilde geliştirdikleri ve çocuk haklarının geliştirilmesindeki mevcut ve muhtemel katkıları ABŞB Çocuk Meclisi örneğinde açıklanmaktadır. Araştırma, çocuk

[15] Erdem Hareket , Tuncer Çağlayan, Hakan, "Dündar Çocuk Haklarına İlişkin Algı Gelişiminde Çocuk Meclisi Uygulamaları", *International Journal of Social Science*, Doi number: http://dx.doi.org/10.9761/JASSS3098, 42 , 2016, ss. 445-463,

[16] Ercüment Erbay, Türkiye'de Çocuk Haklarını Tanıtma, Yaygınlaştırma ve İzlemeye Yönelik Uygulamaların Eleştirel Analizi ve Bir Model Önerisi. Toplum ve Sosyal Hizmet, 2012, 23, 2, 47-74.

[17] E. Yalçınkaya, Y. Azrak, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çocuk Meclislerine İlişkin Görüşleri: Nitel Bir Çalışma, ZfWT , 8, 1 , 2016, ss.151-169

haklarının geliştirilmesinde, çocukların katılım haklarının önemine dikkat çekmesi ve bu yönde katkı sunacak bir model tanıtması açısından önem taşımaktadır.

1. Yöntem

Bu araştırma örnek olay incelemesine dayanan betimsel bir çalışma olup; yerel yönetimlerde çocukların katılım haklarının durumunu sorgulamaktadır. ABŞB Çocuk Meclisi üyeleri ve yöneticileri bu araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Araştırma, 2016-2017 eğitim-öğretim yılında gerçekleştirilmiş olup araştırma verileri doküman taraması ve görüşme tekniği ile toplanmıştır.

Araştırma verileri ABŞB Çocuk Meclisi üyesi 25 çocuk ve 1 kurum yetkilisi ile yüz yüze yapılan görüşmeler ile elde edilmiştir. Bunun yanında ABŞB Çocuk Meclisi'ne ait iç tüzük, faaliyet raporları ve broşürler de taranmıştır. Görüşmeler Doğu Karadeniz Bölgesi'nde bir üniversitenin Çocuk Hakları Topluluğu'nun üyesi olan 5 üniversite öğrencisi ve araştırmacı tarafından yapılmıştır. Araştırma alanına gitmeden önce öğrencilere "nitel araştırmada yüz yüze görüşme" konusunda 2 saatlik uygulamalı bir eğitim verilmiştir. 5 görüşmeciden her biri 5'er Meclis üyesi çocuk ile 15'er dakika süren yüz yüze görüşmeler yapmıştır. Araştırmacı da kurum yetkilisi ile 40 dakika süren görüşme gerçekleştirmiştir. Meclis üyesi çocuklara 12 soru, Kurum yetkilisine ise 6 soru yöneltilmiştir. Kurum yetkilisinden ayrıca tüzük, genel kurul tutanakları, çalışma planları, broşürler gibi dökümanların kopyaları alınmıştır.

Görüşme sırasında elde edilen veriler ve kurumla ilgili belgeler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiş, çocuklar ve kurum yetkilisinin ifadelerinden doğrudan alıntılarla yorumlanmış, literatürle desteklenmiştir. Toplanan veriler, verilerin analizi ve sonuçlar araştırma sürecinde uzman incelemesine sunulmuştur. Araştırmanın tutarlılığı ise veri toplama araçlarının oluşturulması, verilerin toplanması ve analizi aşamasında araştırma problemine bağlı kalmak şeklinde gerçekleştirilmiştir.

2. Bulgular

2.1. Doküman Analizi İle Elde Edilen Bulgular

ABŞB Çocuk Meclisi 1995 yılında kurulmuştur. Çocuk Meclisi, Ankara'da yaşayan çocukların problemlerini, taleplerini ifade etmelerini ve çözümünde aktif rol almalarını, içinde yaşadığı ülkesinin ve milletinin milli, manevi, ahlaki değerlerini, örf ve adetlerini düşünebilmelerini ve geleceklerine güvenle bakabilmelerini amaçlamaktadır. Çocuk Meclisi'nin kararları Belediye çalışmaları için tavsiye niteliğindedir. Çocuk Meclisi; bir Meclis Başkanı, çç Meclis Başkan Vekili, beş Meclis Başkanlık Divan Üyesi, Komisyonlar, İcra Heyeti ve Genel Kurul'dan oluşur. Çocuk Meclisi; Çocuk Platformu tarafından seçilen 150 Asil, 150 Yedek olmak üzere, 300 çocuktan oluşmaktadır. Çocuk Meclisi, aşağıda belirtilen faaliyet kollarında komisyonlar oluşturur.

1. Eğitim Komisyonu,
2. Kültür - Sanat Komisyonu,
3. Çevre ve Sağlık Komisyonu,
4. Barış ve Kardeşlik Komisyonu,
5. Yardımlaşma Komisyonu,
6. Spor Komisyonu,
7. Basın - Yayın Komisyonu,
8. Çocuk Hakları Komisyonu.

Komisyonlar her ay en az iki kez, uygun görülen yer ve zamanda toplanırlar. Çocuk Meclisinin olağan toplantısı, her ay bir defa gerçekleştirilir. Meclis toplantısının süresi, en çok 5 gündür. Çocuk Meclisi'nce görüşülen maddeleri yazmaya mahsus tutanak, her görüşmeyi takiben Meclis Başkanı ve Kâtiplerce imzalanır. Açık oturumlardaki karar sonuçları, kararların verildiği tarihten itibaren 48 saat içerisinde, Çocuk Meclisi kapısına asılmak suretiyle ilan edilir. Meclis, çalışmalarında bağımsızdır. Çalışmalarında sekretarya, idari ve bürokratik işlemleri Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı Gençlik ve Çocuk Hiz-

metleri Şube Müdürlüğü'nce yürütülür.[18] Meclisin iç tüzüğü, ve her yıl yayınlanan faaliyet raporları bulunmaktadır. Ayrıca Meclis kararları internet sitelerinde yayınlanmaktadır. 22 Dönem kararlarından bazıları şu şekilde sıralanabilir;[19]

1. "Olası tehlikelere karşı çocukların şikâyet ve yardım taleplerini bildirebileceği, sadece çocuklara özel bir acil telefon hattı kurulması"(10 Aralık 2016 Tarihli 2.Olağan Genel Kurul Kararları)

2. "Çocukların kültür sanatla ilgili çalışmalarını sergileyecekleri bir sokak belirlenmesi, buranın çocuklara tahsis edilmesi"(08 Ocak 2017 Tarihli 3.Olağan Genel Kurul Kararları)

3. "Çocuk Hastanelerinin sayılarının arttırılması" (08 Ocak 2017 Tarihli 3.Olağan Genel Kurul Kararları)

4. "Çocuk İşçiler sorununun çözümü için daha çok çalışma yapılması ve uymayanlara ceza verilmesi " (08 Ocak 2017 Tarihli 3.Olağan Genel Kurul Kararları)

5. "Sahipsiz köpeklere çözümler bulunması" (08 Ocak 2017 Tarihli 3.Olağan Genel Kurul Kararları)

6. "Parklarda sigara içilmemesine dair uyarı tabelaları konulması" (08 Ocak 2017 Tarihli 3.Olağan Genel Kurul Kararları)

7. "Çocuk Meclisi Genel Kurul toplantılarının televizyondan yayınlanması" (29 Ocak 2017 Tarihli 4.Olağan Genel Kurul Kararları)

8. "Çocuk yaşta evliliklerin engellenmesi için daha çok çalışma yapılması" (29 Ocak 2017 Tarihli 4.Olağan Genel Kurul Kararları)

1.2. Görüşmeler İle Elde Edilen Bulgular

Meclis üyelerine, Meclis'in işleyişinin demokratik yöntemlere uygunluk, etkinlik ve etkililik açısından değerlendirilmesine yönelik sorular sorularak Meclisin işleyişi hakkında bilgi

[18] Ankara Büyükşehir Belediyesi Çocuk Meclisi İç Tüzüğü. Erişim: 05.09. 2017, http://cocukmeclisi.ankara.bel.tr/cocukmeclisi/tanitim/c-tuzuk.
[19] Erişim tarihi: 07.08.2016, http://cocukmeclisi.ankara.bel.tr/cocukmeclisi/kararlar.

edinilmeye çalışılmıştır. Demokratik işleyişe yönelik sorular, Meclis üyelerinin rızaya mı dayalı olduğu, üyelerin nasıl seçildiği, seçim sürecinin nasıl işlediği ve kararların nasıl alındığını belirlemeye yöneliktir.

Görüşmeler sırasında üyeliklerin ebeveyn, öğretmen ve arkadaş yönlendirmeleri ile ve rızalarına dayalı olarak gerçekleştirildiği görülmüştür. **Çocukların üye olma sebepleri** ise daha çok haklarını öğrenmek ve kişisel gelişimlerini sağlamakla ilgilidir; Çocuklar üyeliklerine ilişkin nedenlerini "*Haklarımı burada daha iyi öğrenebileceğimi düşündüğüm için üye oldum. /Meclisin bana katkı sağladığını düşünüyorum. Bunun için buradayım. /Buraya geldikten sonra kendime güvenim artacağını düşündüm/ kendimi geliştirebileceğim bir yer olarak düşündüm*" gibi cümlelerle gayet açık bir şekilde ifade etmişlerdir.

Meclis organlarına **temsilci seçimleri** de demokratik yöntemlerle yapılmaktadır. Seçimler adil bir şekilde gerçekleştirilmekte, adaylar kendi istekleri ile adaylıklarını ortaya koymakta, seçim sürecinde projelerin tanıtıldığı kampanyalar yürütülmekte ve seçimi kazanmada bu projeler belirleyici olmaktadır. Nitekim, çocuklar; "Seçim süresince kendini tanıtmak için herhangi bir faaliyette bulundun mu?" sorusuna "*Evet yaptım, Sonuçta bu bir seçim ve ne düşündüğümü ne yapmak istediğimi nasıl biri olduğumu beni seçmek isteyenlerin bilmesi gerekiyor. / Kendimi tanıttım. Yapacaklarım hakkında bilgi verdim. / Evet. Birçok arkadaşımla birebir zaman ayırarak neler yapacağım hakkında ve seçilirsem nasıl bir şekilde ilerleyeceğim konusunda bilgilendirmelerde bulundum. / Kendimi tanıtma gereği duydum. Seçilmenin önemli unsurunun başında etkin bir tanıtımın yapılması gerektiğini düşündüm. Mesela herkes kâğıda yazıp okudu ben kendi düşüncelerimi direk kürsüde söyledim buda başkan olmamda etkili oldu. Kendimi en iyi şekilde beni seçecek olan arkadaşlarıma tanıtıcı nitelikte faaliyetler yaptım*" şeklinde cevap vermişlerdir. Ayrıca meclis üyesi çocukların pek çoğu, seçilebilmek için ciddi bir proje tanıtım kampanyası sürdürdüklerini ve seçilmelerinde projelerinin çok ekili olduğunu vurgulamışlardır; Örneğin ço-

cuklardan bir kaçı bu seçim sürecini şu cümlelerle anlatmıştır:

> Projelerim vardı. Elimden geldiğince seçmenlere projelerim hakkında bilgi vermeye çalıştım seçildiğim takdirde yapacağıma dair açıklamalarda bulundum. Tabi beni seçip seçmeyecekleri konusunda projelerimin çok etkili olduğunu düşünüyorum.
>
> …Seçim süresince bize ayrılan zaman içerisinde projelerimi seçmen olan arkadaşlarıma anlatma fırsatı buldum. Ne düşündüğümü neler yapmam gerektiğini ve neler yapacağımı birebir arkadaşlarıma sunma zamanım oldu…
>
> …Her aday gibi benimde projelerim vardı. Bende bunları seçim sürecinde dile getirdim. Seçildiğim takdir de gerçekleştirmeye çalışacağım projelerimi arkadaşlarıma sunmuştum…
>
> …Gayet rahat bir şekilde seçmenlerime projelerim hakkında tanıtım yaptım. Hatta daha farklı fikirlerde aldığım oldu. Projelerim arasında çok beğenilenlerde oldu ve gerçekleştirmem için seçilme oranım yüksekti…
>
> …Meclis içerisinde projelerim hakkında tanıtım yapmak pekte zor olmuyor. Seçmen arkadaşlarımıza projelerimi en etkili bir şekilde tanıttım...

Bu ifadelerden anlaşılmaktadır ki, gönüllüğe dayanan üyelik süreci, liyakata dayanan seçim süreci ile devam etmektedir. Liyakat esaslı kampanyalarla başlayan seçim süreci üyelerin vermiş oldukları cevaplara göre tamamen demokratik bir işleyişle sürdürülmektedir. Nitekim üyeler, seçimler sırasında hiçbir yetişkin yönlendirmesine ve baskısına maruz kalmadıklarını, özgür iradeleri ile oy kullandıklarını, oylarının eşit ve gizli, oy sayımlarının ise açık olduğunu ve seçimler esnasında kimseye ayrıcalık tanınmadığını belirtmişlerdir; Üyelerinin bu çıkarımı doğrular nitelikteki ifadelerinden bir kaçı şu şekildedir;

> …Yapılan seçimde kullandığım oyun, bir seçmeni olarak sayımı izlemeye hakkım var. Ve bu hakkımı buradaki seçimde sağlayabildim. Çünkü seçimler herkese açık yapıldı…
>
> …Meclisimizdeki seçimlere bakarsak eğer ben oyumu kullandım ve oy sonucumu herkes gibi görebildim. Seçimler herkese açık

> yapılmaktadır. Bizim başkanımız 3.dönemdir seçiliyor ama hakkıyla ve adaletli şekilde olduğunu biliyorum...
>
> …Biz özgür irademizle beğendiğimiz kabul ettiğimiz kişiyi seçimle belirliyoruz. . Mesela öğretmenlerimiz hiçbir zaman bize baskı yapmadı. Herkesin oyu eşit. Gizli şekilde kullanıldı oylarımız…
>
> ...Adil bir şekilde eşit ortamda sağlanan demokratik şekilde seçimler gerçekleşiyor…

Meclisin demokratik işleyişi açısından üyeliklerin rızaya dayalı olarak gerçekleştirilmesi, seçimlerin demokratik usül ve yöntemlere göre yapılması kadar, karar alma sürecinin de demokratik bir şekilde işlemesi ve karar alma mekanizmalarına meclisin tüm üyelerinin etki edebilmesi de önemli bir konudur. Meclis üyelerinin hemen hepsi kendi önerdikleri bir konunun gündeme alınmasını talep edebildiklerini ve kararları birlikte aldıklarını ifade etmişlerdir; Bu yöndeki aktarımlardan bir kaçı şu şekildedir;

> …Ben, mecliste konular görüşülürken yapılmasını istediğim şeyleri kolay bir şekilde ifade edebiliyorum/ Mecliste alınan kararlarda eksik gördüklerimi ve daha başka neler yapabileceğimizi rahatça dile getirebiliyorum/ Meclisimizde bütün kararları birlikte alıyoruz. Aldığımız kararların uygun olmayanlarını ya da değiştirmek istediğimiz, eklemek istediğimiz bazı şeyleri istediğimiz şekilde ifade ediyoruz. Konuları rahatça ifade edebiliyoruz…

Meclis üyesi çocuklar mecliste karar alma sürecinin işleyişini şu şekilde anlatmışlardır;

> …Meclisimizde 8 tane komisyon var . Her komisyonda en az 8 en fazla 19 üye oluyor. Her komisyonumuzun 1 Başkanı 2 Başkan yardımcısı ve 1'de Sözcüsü var. Bu 4 kişimiz ise kendi yönetim kurulumuzu belirledikten sonra çalışma alanları öncelikli olmak üzere önemli gördüğümüz her konu da çeşitli önergeler hazırlıyoruz. Hazırladığımız önergeleri oylayarak kabul ettiğimiz kararları genel kurula sunuyoruz. Komisyonlar ayda iki kez toplanıyor. Toplandığımız bu toplantılarda alınan Komisyon kararları

> aylık olağan genel kurul toplantısında tüm Meclis üyeleri ile birlikte tartışılarak oylanıyor. Oylanan bu kararlar, karar defterine yazıyoruz resmi kararları Belediye Meclisi'ne gönderiyoruz...

Çocuk Meclisi'nin çalışması ve faaliyetlerinden sorumlu görevli de Meclis çalışmalarının aşağıdan yukarı bir şekilde gerçekleştiğini ifade ederek çocukların Mecliste ki karar alma süreci hakkında vermiş olduğu bilgiyi pekiştirmiştir;

> ….Bizim çok fazla müdahale ya da katkı sağlamaya bile ihtiyacımız yok.
>
> ...Genelde hani hiyerarşi tersinedir. Yukarıdan aşağıyadır. Bunu bizler değiştirerek biz aşağıdan yukarı bir şeyler yapıyoruz…

Yukarıda anlatıldığı üzere, Çocuklar tarafından demokratik ve katılımcı yollarla alınan kararların "etkililik" durumunu belirlemek için sorulan "alınan kararların büyükşehir belediye meclisinin vereceği kararlarda etkili olacağını düşünüyor musun" sorusuna çocukların pek çoğu olumlu cevap vermişlerdir. Örneğin, oy çokluğu ile karar alıp ABŞB Çocuk Meclisi'ne önerge şeklinde sundukları "el yazısının kaldırılması, oyun parklarına kum havuzu yaptırılması, karanlık olan yerlere lamba yapılması isteklerinin yerine getirildiğini" belirtmişlerdir.

Çocukların kararlarının "etkililik" durumunu değerlendirmek için sorulan başka bir soru da "alınan kararların kent yaşamında bir değişiklik oluşturup oluşturmadığı" ile ilgilidir. Üyelerin çoğu bu soruya da olumlu yönde cevap verirken, bir kısmı da "bu kararların daha çok kağıt üstünde kaldığını" belirtmişlerdir. Çocukların kararlarının kent yaşamına yansıması için kent yaşamında onlara özel daha fazla alanın ayrılması, kent yaşamının onların ihtiyaçlarına göre düzenlenmesi gerekir. Bu düzenleme örneğin daha fazla yeşil alanın olduğu, araçların girmesinin yasak olduğu veya araç hız sınırlarının düşük olduğu sokakların olmasını gerektirmektedir. Böyle büyük çaplı düzenlemelerin gerektiği durumlarda çocukların bu yöndeki kararları kolaylıkla göz ardı edilebilmektedir. Gerçekte, çocuklar kentsel hayatın önemli bir hak sahibi aktörleridir. Bu

bakımdan kent yaşamını etkileyecek önemli kararların alınmasında da söz sahibi olmaları gerekmektedir. Bu gereklilik yapılan görüşmelere göre ABŞB yönetimi tarafından kısmen de olsa karşılanabilmiştir. Ancak görüşmeci çocukların, ABŞB tarafından dikkate alındığı belirtilen talepleri, büyük çaplı emek ve mali kaynak gerektirmeyen, yetişkin çıkarları ile çatışmayan ve sistemi zorlamayan, "**rutin**" tarzda olan taleplerdir. Bu noktada esas sorun, çocuklardan gelen "sistem dışı" kararlara ABŞB yönetiminin ne derece duyarlı olabileceğidir. Çocukların bir kısmının vermiş olduğu olumsuz cevaplar, böyle bir durumda ABŞB yönetiminin çocukların lehine uygulamalar yapmadığına işaret etmektedir.

Kuşkusuz, Meclisin demokratik olarak işlemesi kadar "etkin" olarak işlemesi de çocukların katılım haklarının geliştirilmesi açısından önemlidir. Meclis çalışması için yeterli fiziksel ortamın ve bütçenin sağlanmadığı durumlarda kararların alınması için gerekli toplantıların yapılması da mümkün olmaz. ABŞB Çocuk Meclisi çalışmaları için 5 katlı bir bina tahsis edilmiştir. Bu binanın tüm katları Meclis çalışmaları için kullanılmaktadır. Bu binada 1 meclis toplantı salonu, 4 bilgisayar ve oyun odası, 1 kütüphane 4 tane de komisyon toplantı odası mevcuttur. Meclis'e Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı bütçesinden çalışmalarında ve bina bakımında kullanılmak üzere bütçe aktarılmaktadır. Yapılan görüşmelerde çocuklar, çalışmaları için kendilerine tahsis edilmiş alanı ve bütçeyi bir üyenin dışında yeterli bulmuşlardır. Bundan dolayıdır ki meclis toplantıları da genellikle düzenli olarak yapılabilmiştir.

Demokratik, etkin ve etkili işleyen bir mekanizmanın çocuklar üzerinde nasıl bir etki bıraktığı da önemli bir konudur. Bir sürecin doğru gidip girmediği, bir mekanizmanın iyi bir şekilde işleyip işlemediği ve amaca hizmet edip etmediği çocuklara ne kattığı ile doğrulanabilir. Bu konuda çocukların deneyimlerine başvurmak gerekir. Görüşmede **"Meclis üyesi olmak sana ne kazandırdı"** sorusu ile Meclis çalışmalarının işleyişi hakkında ulaşılan bulgular doğrulanmaya çalışılmıştır.

Meclis üyesi çocuklar vermiş oldukları cevaplarla demokratik bir şekilde işleyen Meclis çalışmalarının onların haklarının bilincine varmasını sağladığını, kendi haklarını savunmayı öğrettiğini, onları geliştirdiğini ve kendilerini önemli hissettirdiğini dile getirmişlerdir. Çocukların Meclis üyeliği deneyimleri hakkındaki diğer değerlendirmeleri ise aşağıda sıralanmıştır,

> ...Çocuk meclisi çocukları eğiten bir yer oldu… bizim için çok önemli bir yer her çocuk fikirlerini söylüyor…
>
> …Burada aldığımız kararların uygulanması beni mutlu ediyor. Burada olmaktan çok mutluyum…
>
> …Tamamen kendi isteğimle üye olmak istedim. Geldikten sonra meclise ve üye olduktan sonra kendime çok fazla değişiklikler hissettim… Kendimi burada çok geliştirdim ve kendimi daha iyi ifade etmeyi öğrendim. ..
>
> ...Burada kendi fikirlerim olan önergelerimi sundum. Bilmediğim yerleri gördüm. Değişik faaliyetlere katıldım. Kendime olan özgüvenim gelişti…
>
> ...Çocuk meclisi bana sorumluluklarımı yerine getirmeyi öğretti…
>
> …Çocuk meclisi' ne katıldığım için çok mutluyum. Bir çocuk olarak haklarım neler öğrendim. Burada önergeler hazırladık, okuduk; kendi fikirlerimizi savunmayı öğrendik…
>
> ...Ben Çocuk meclisini çok sevdim. Burada yeni şeyler öğrendim. En önemlisi de çocukta olsak haklarımız olduğunu öğrendim. Meclisle, birçok faydalı geziye katıldık; bilgilendik, eğlendik….
>
> ...Çocuk meclisi sayesinde kendimi daha özgürce ifade edebiliyorum. Üyesi olduğum çocuk hakları komisyonu bana, çevremdeki olayları daha iyi anlamama, bilinçli olmama yardımcı oldu.
>
> …Bence her çocuğun meclis deneyimi olmalı. Çocuğun özgüvenini artırıyor. Ve kendini ifade edebilmeyi öğreniyor….
>
> …Çocuk meclisi sayesinde artık toplum içinde yorum yapabiliyor, fikirlerimi herkese sunma fırsatı bulabiliyorum…

Çocuk Meclisi'nin çalışması ve faaliyetlerinden sorumlu

görevli de Meclis çalışmalarının çocuklar üzerinde bıraktığı etkiyi çocukların açıklamalarına benzer olarak şu şekilde ifade etmiştir;

> ...Normal de çocuk hakları hepimizi ilgilendiren konular çünkü ağırlıklı olarak o konuları iyice benimsenmesine, içselleştirilmesine çalışıyoruz. Dolayısıyla çocuklardan da bunun geri dönüşümünü alıyoruz. Mesela her günün sonunda meclis hakkında duygu ve düşüncelerini çocuklardan istedik. O zaman onların ağzından birebir duyunca çok etkili olduğunu anlıyorsunuz zaten. Mesela ben diyor; çok sessiz, sakin bir çocuktum, meclise geldikten sonra meclisin yarattığı ortamla bambaşka bir insan oldum. Yani kendi gelişimini bizden fazla gözlüyor…

Çocukların ve kurum yetkilisinin verdiği bilgilerden edinilen izlenime göre ABŞB Çocuk Meclisi yaptığı çalışmalarla çocuklara "hak sahibi bireyler" oldukları bilincini kazandırma noktasında başarılı olmuştur. Ancak bu başarı, yukarıda da belirtildiği üzere, meclis içinde çocuklar ile birlikte alınan kararların kentsel yaşama taşınması noktasında sınırlı kalmaktadır.

Çocukların kararlara katılım durumunu inceleyen Hart (1992)[20], çocukların katılım derecelerini bir katılım merdiveni üzerinde açıklamaktadır. Sekiz basamaktan oluşan merdivenin ilk üç basamağı, çocukların istemlerinin yetişkinler tarafından yönlendirildiği, çocukların yetişkinlerin istemleri yönünde davranmaya zorlandıkları ***manipülasyon***; yetişkinlerin çocukları bilinçli olarak amaca hizmet ediyormuş gibi göstermeye çalıştıkları ve dekoratif nesne olarak kullandıkları ***dekorasyon*** ve çocuklara söz hakkı tanınıyormuş gibi yapılıp ama aslında çocuklara seçme ya da görüş oluşturma şansı verilmeyen ***göstermelik-sembolik*** katılım basamaklarıdır. Çocukların katılım şansları ise bundan sonraki basamaklarda oluşmaya başlar. Çocukların bilgilendirilerek görevlendirildikleri, neleri niçin yapacaklarının açıklandığı katılım modeli dördüncü basmakta

[20] A. Roger Hart , "Çocukların Katılımı: Maskotluktan Yurttaşlığa", Ankara: UNICEF., 1992

yer alır. Katılımın en alt düzeyini oluşturan bu model, çocuklara danışılıp bilgilendirildikleri beşinci basamak; yetişkinlerin başlattıkları ve kararların ortak alındığı altıncı basamak; çocukların başlattığı ve yönettiği yedinci basamak ve çocukların başlattığı yetişkinlerle paylaşılan sekizinci basamak şeklinde devam etmektedir.

ABŞB Çocuk Meclisi'nde katılıma yönelik faaliyetlerin bir çoğunun bu derecelendirmenin beşinci ve altıncı aşamalarındaki "bilgilendirerek görevlendirme ve çocuklara danışma" aşamasında kaldığı gözlemlenmektedir. Çocukların vermiş oldukları ifadelere göre çocuklar sürecin nasıl ve hangi amaçla işlediğinin bilincindedirler. Kendi istekleri ve çabaları ile proje geliştirmektedirler. Ne var ki bu faaliyetlerin pek azı merdivenin sekizinci basamağındaki düzeye taşınabilmektedir.

Bu durumun oluşmasında ABŞB Çocuk Meclisi İçtüzüğü' nde genel kurul tarafından alınan kararların niteliğine yer verilmemiş olmasının da etkisi bulunmaktadır. ABŞB Çocuk Meclisi İçtüzüğü 48. maddesinde kararların 48 saat içinde ABŞB Çocuk Meclisi kapısına asılmak suretiyle ilan edileceği 15. Maddesinde ise Çocuk Meclisi'nin, Belediye çalışmaları için tavsiye kararı alabileceği belirtilmiştir. Bunun dışında kararların nasıl değerlendirileceği konusunda başkaca bir hüküm bulunmamaktadır. Dolayısı ile çocuklar tarafından alınan kararların dikkate alınması, ABŞB Meclis gündemine taşınması ve uygulamaya konulması yetişkinlerden oluşan Meclis yetkililerinin takdirine bırakılmıştır. Yine de çocuklar "oyun parklarına kum havuzu yaptırılması, karanlık olan yerlere lamba yapılması" gibi bazı durumlarda karar vericileri etkileyebilmişlerdir.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'nin 2009 yılında yayınladığı "Çocuğun katılım hakkı" ile ilgili genel yorumunda çocukların süreçlere dahil edilmesinin göstermelik düzeyde kalmamasına, çocukların katılım hakkının ciddi bir şekilde uygulanması ve bu anlayışın yayılması için politikalar, programlar ve önlemler alınması gerektiğine vurgu yapılmak-

tadır.[21] Bu açıdan bakıldığında ABŞB Çocuk Meclisi'nin faaliyetleri, eksikliklerine rağmen çocukların katılım hakkının geliştirilmesine yönelik algı değişikliği yaratabilecek potansiyeli taşımaktadır.

3. Tartışma

Çocuk meclislerinin çocukların katılım haklarını geliştirmedeki rolünü ABŞB Çocuk Meclisi örneğinde incelemek amacıyla yapılan bu araştırmada ABŞB Çocuk Meclisi'nin demokrasinin şekilsel unsurlarına bağlı işleyişe sahip olduğu ve çocukların katılım ile ilgili becerileri kazanmaları için fırsat sunduğu sonucuna varılmıştır. Bu açıdan araştırmanın sonuçları Hareket, Çağlayan ve Dündar [22] ile Yalçınkaya ve Azrak'ın [23] çalışmalarını doğrulamaktadır. Erbay (2012)[24] çalışmasında çocuk meclislerinin birçok özne tarafından göstermelik yapılar olarak nitelendirildiğini belirtmiştir. Bu araştırmada sınırlı da olsa çocukların bazı alanlarda karar vericileri etkiledikleri, ayrıca kendilerine çalışmalarını sürdürmeleri için oldukça donanımlı fiziksel imkanlar tanındığı, bütçe ayrıldığı göz önünde bulundurulacak olursa ABŞB Çocuk Meclisi'ni "göstermelik" olarak tanımlamak doğru olmayacaktır.

Bunun yanında Meclis'in faaliyetleri Hart'ın katılım merdiveni modeline göre de alt düzeylerde de olsa işlevseldir. Bu sonuç, önceki çalışmasında[25] katılım konusundaki söylem ve eylemlerin yetişkin temelli olduğunu ve çocukların taleplerine dayalı olmadığını savunan yazar açısından beklenmedik bir durum oluşturmuştur. Ancak yukarıda da belirtildiği üzere çocuk meclisleri ve diğer çocuk katılım mekanizmalarını işlev-

[21] Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'nin Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye İlişkin Genel Yorumları 2008-2011. Ankara: Uluslararası Çocuk Merkezi ICC Çocuk Hakları Serisi 10.
[22] Hareket, Çağlayan ve Dündar, a.g.e.
[23] Yalçınkaya ve Azrak, a.g.e.
[24] Ercüment Erbay, "Türkiye'de Çocuk Haklarını Tanıtma, Yaygınlaştırma ve İzlemeye Yönelik Uygulamaların Eleştirel Analizi ve Bir Model Önerisi" *Toplum ve Sosyal Hizmet,* 23, 2, 2012, ss.47-74.
[25] Bu çalışma için bkz., Yasemin Mamur Işıkcı, *Çocuk Gözüyle Türkiye'de Çocuk Hakları Sorunu*, Ankara: Hegem Yayınları., 2015, s.258

sel bulmayan çok sayıda araştırma mevcuttur. Bunlardan biri de çocukların katılım durumlarını İstanbul BŞB, Maltepe ve Büyükçekmece Belediyeleri örneğinde inceleyen Alacadağlı'nın çalışmasıdır. Bu çalışmasında Alacadağlı, çocukların katılım haklarını geliştirmek üzere sunulan hizmetlerin bir belediyeden diğerine değişkenlik gösterdiğini, bir dönem yapılan çalışmaların diğer dönemde sürdürülmediğini, çocukların katılım hakları konusundaki çalışmaların içselleştirilmediğini ve kişilere bağlı olarak sürdürüldüğünü ifade etmiştir.[26]

Erbay ise çalışmasında çocukların görüşlerini özgürce ifade etmesi ve bununla birlikte görüşlerinin somut uygulamalara dönüşmesi yönünde henüz emekleme aşamasında olunduğunu; aileleri, profesyonelleri ve kurumları çocuk katılımına alıştırmanın çok kolay olmadığını ifade etmektedir[27]. Her ne kadar çocuk meclislerinin göstermelik yapılar olmaktan öteye gitmediği yönünde yaygın eleştiriler bulunsa da, bu meclisleri en azından kurulmuş ve bürokratik mekanizmalara eklemlenmiş olmaları açısından kutlamak gerekir. Zira bu uygulamalar "bürokrasinin dönüştürücü etkisinden" yola çıkarak, çocuğa olan bakışı, değer ve algıları değiştirerek çocukların katılım hakkı özelinde çocuk haklarının gelişmesine olumlu yönde katkı sunacaktır.

Bürokratik yapılanma ve işleyiş düzeyinde öyle ya da böyle eksik de olsa "çocuklara" yer verilmesi toplumsal çocukluk algısına ve pratiklerine de yansıyacaktır. Devlet yapılanması içinde "çocuğa" yer açılması toplumun "çocukluk kurgusuna ve duyarlılığına" da değer katacaktır. Bu durum çocuk hakları alanında uygulanması gereken diğer politikaların itici gücü olabilir.

---

[26] Esmeray Alacadağlı, Çocukların Katılım Hakları ve Yerel Yönetimler; İstanbul Büyükşehir, Maltepe ve Büyükçekmece Belediyeleri Uygulamaları, Sosyal ve Beşeri Bilimlere Dair Araştırma Örnekleri, (Ed. Ali Acavracı) 449-464, Nobel, 2018, 462

[27] Ercüment Erbay, "Çocukların Katılım Hakkı Üzerine Bir Türkiye Değerlendirmesi", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*,38-54, 2013, s.51

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma, çocuk meclislerinin çocukların katılım haklarını geliştirmedeki rolünü ABŞB Çocuk Meclisi örneğinde incelemek amacıyla yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre ABŞB Çocuk Meclisi demokrasinin şekilsel unsurlarının iyi derecede uygulandığı bir işleyişe sahiptir. Bu haliyle çocukların kişisel gelişimlerine büyük katkı yapmaktadır. Çocukların almış oldukları kararların kent yaşamına yansıtılmasına ise kısmen özen gösterilmektedir. Bununla birlikte büyük çaplı düzenlemelerin gerektiği ya da yetişkin çıkarları ile çatıştığı durumlarda çocukların bu yöndeki kararları kolaylıkla göz ardı edilebilmektedir. Diğer yandan, Çocuk Meclisi'nin almış olduğu kararların tavsiye niteliğinde olması Meclisin demokratik ve etkili işleyişi açısından olumsuz bir durum teşkil etmektedir. Çocuğun yüksek çıkarını ilgilendiren kararlarda Çocuk Meclisi'nin aldığı kararların etkisinin artırılması bu yapıları daha etkin hale getirecektir. Bunu sağlamak için, Çocuk Meclisi ile ABŞB Meclisi'nin birlikte çalışması, ABŞB Meclisi toplantılarına Çocuk Meclisi'nin de eşlik etmesi, ortak komisyonlar oluşturulması gibi yöntemler denenebilir. Bu eksikliklerin giderilmesi durumunda ABŞB diğer belediyelere örnek teşkil edecek nitelikte bir yapı olacaktır. Çocukların katılımını ve aldıkları kararların etki düzeyini artıracak bu tür düzenlemeler yapıldığı taktirde ABŞB Çocuk Meclisi, diğer belediyelerde model alınarak yaygınlaştırılmalıdır. Çocukların kentsel alanda görünür kılınması için bu yapıların ülke genelinde belediyelerin isteğine bırakılmaksızın yaygınlaştırılması, çocukların katılım hakkı açısından muhakkak gereklidir. Bu tür yapılanma çocuk haklarının tanınırlığını, içselleştirilmesini, toplumsal pratiklere aktarılmasını sağlayacağı gibi toplumsal, siyasal ve bürokratik yapıların "çocuk" algısında da büyük değişime yol açacaktır.

Bu araştırmada sınırlı sayıda Meclis üyesine ulaşılabilmiştir. Bu durum araştırmanın zayıf yönünü oluşturmaktadır. Bununla birlikte Kurum yetkilisi ile ve Meclis üyesi çocuklar ile oldukça detaylı görüşmeler yapılabilmiş ve gerek duyulan her

türlü belgeye ulaşılabilmiştir. Ayrıca doğrudan çocukların kendilerinden de bilgi derlenmiş olması araştırmanın güçlü yönünü oluşturmaktadır. Araştırmanın nicel yöntemlerle daha fazla sayıda örneklem üzerinde tekrarlanması literatüre katkı sağlayabilir.

Kaynaklar

Akyüz, Emine, "Çocuk Hakları Sözleşmesinin Temel İlkeleri Işığında Çocuğun Eğitim Hakkı", *Milli, Eğitim,* Temmuz-Ağustos-Eylül, 151, 2001, s.24-33.

Alacadağlı, E. Çocukların Katılım Hakları ve Yerel Yönetimler; İstanbul Büyükşehir, Maltepe ve Büyükçekmece Belediyeleri Uygulamaları, Sosyal ve Beşeri Bilimlere Dair Araştırma Örnekleri, ed. Ali Acavracı, Nobel, 2018, ss. 449-464

Ankara Büyükşehir Belediyesi Çocuk Meclisi İç Tüzüğü. Erişim: 05.09. 2017, http://cocukmeclisi.ankara.bel.tr/cocukmeclisi/tanitim/c-tuzuk.

Ankara Büyükşehir Belediyesi Çocuk Meclisi Kararları. Erişim: 05.09. 2017, http://cocukmeclisi.ankara.bel.tr/cocukmeclisi/kararlar.

Atılgan, Aydın, Atılgan E. Ümit, Çocuk *Hakları Paradigması ve Çocuk Ceza Yargılamasına Hâkim Olan İlkeler Açısından Türkiye'deki Düzenleme ve Uygulamaların Değerlendirilmesi (Rapor),* Ankara: İnsan Hakları Ortak Platformu, 2009

Avrupa Çocuk Hakları Strateji Belgesi 2016-2021 Erişim tarihi: 08.08.2016, https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:sMKM8ZLcw1gJ:https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/uploads/pages/cocuk-haklari/ak-2016-2021-cocuk-haklari-strateji-belgesi-turkce.pdf+&cd=24&hl=tr&ct=clnk&gl=tr.

BM Çocuk Hakları Sözleşmesi, (1989). Erişim tarihi: 05.09. 2017, http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uamevzuat/birlesmismilletler.pdf.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'nin Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye İlişkin Genel Yorumları 2008-2011. Ankara: Uluslararası Çocuk Merkezi ICC Çocuk Hakları Serisi 10.

Çocuk Haklarının Desteklenmesi ve Korunmasına İlişkin AB Kılavuz İlkeleri 2017, Erişim tarihi: 08.08.2016,

https://www.avrupa.info.tr/sites/default/files/2017-04/EU%20Guidelines%20Rights%20of%20Child_v5e.pdf.

Erbay, Ercüment, Türkiye'de Çocuk Haklarını Tanıtma, Yaygınlaştırma ve İzlemeye Yönelik Uygulamaların Eleştirel Analizi ve Bir Model Önerisi. *Toplum ve Sosyal Hizmet,* 23, 2, 2012, ss. 47-74.

Erbay, Ercüment, "Çocukların Katılım Hakkı Üzerine Bir Türkiye Değerlendirmesi" , *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi,* 38-54, 2103, ss.38-54

Erişim tarihi: 07.08.2016,

http://cocukmeclisi.ankara.bel.tr/cocukmeclisi/kararlar

Fountaın, S.uzan, It's Only Right - A Practical Guide To Learning About *The Convention On The Rights Of The Child,* UNICEF,1993

Hanson, K. , Schools of thought in children's rights, Children's Rights from Below: Cross-Cultural Perspectives, M. Liebel (Ed.), Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2012, ss. 63–79.

Hareket Erdem , Tuncer Çağlayan , Hakan Dündar, "Çocuk Haklarına İlişkin Algı Gelişiminde Çocuk Meclisi Uygulamaları",*The Journal of Academic Social Science Studies,* Doi number:http://dx.doi.org/10.9761/JASSS3098, 42 , 2016, ss. 445-463

Hart, A. Roger, *Çocukların Katılımı: Maskotluktan Yurttaşlığa,* Ankara: UNICEF, 1992

Hodgkin, R., Newell, P. (1998). *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Uygulama El Kitabı*, UNİCEF, Erişim tarihi: 03.08.2016,

http://www.unicef.org.tr/tr/knowledge/detail/404/cocuk-haklarina-dair-sozlesme-uygulama-el-kitabi.

İnan A. Naim, "Çocuk Hakları Beyannamesi İlkelerinin Türk Hukuk

Sistemine Etkisi", *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1,44, 1968, s. 765-778.

Kent Konseyleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik Erişim tarihi: 08.09.2016,

http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/06/20090606-9.htm,

Mamur Işıkçı, Yasemin, Demokratik Kültür Ve Milletvekili Seçilme Yeterliliği: Türkiye On Sekiz Yaşındaki Milletvekillerine Hazır Mı? *OÜSOBİAD Ordu Üniversitesi Sosyal Araştırmalar Dergisi* Temmuz Sayısı, 2015, 523-553

Mamur Işıkçı, Yasemin (2015). *Çocuk Gözüyle Türkiye'de Çocuk Hakları Sorunu*, Ankara: Hegem Yayınları.

Şirin, Tolga, "Yeni Anayasa Taslağı ve Çocuk" Erişim Tarihi: 03.11.2011, http://tolgasirin.com.tr/yeni%20anayasa%20ve%20%c3%87ocuk.html+%22%c3%87ocuk+haklar%c4%b1+konusunda+temel+yakla%c5%9f%c4%b1mlari+paternalist%22&ct=clnk.

TBMM Çocuk Hakları İzleme Komitesi Kuruldu Haberi, Erişim tarihi: 05.06.2016, https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/haber_portal.aciklama?p1=72943.

Wall, John, "Human Rights in Light of Childhood", *International Journal of Children's Rights,* Masrtinus Nijhoff Pub. N. 16,2008, p. 523–543.

Yalçınkaya, Elvan, Yakup Azrak Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çocuk Meclislerine İlişkin Görüşleri: Nitel Bir ÇalışmaZfWT , 8, 1, 2016, ss.151-169.